

- [23] Schleicher A. Schools for 21st-Century Learners: Strong Leaders, Confident Teachers, Innovative Approaches. OECD Publishing, 2015. 80 p.
- [24] Terepyschyi S. Educational Landscape as a Concept of Philosophy of Education. Studia Warmińskie. 2017. T. 54. С. 373–383.
- [25] Terepyschyi S., Khomenko H. Development of Methodology for Applying Non-Violent Conflict Resolution in Academic Environment. Future Human Image. 2019. T. 12. № 94. С. 94–103.

УДК 378:37.091

DOI: 10.31652/2412-1142-2024-72-187-195

Лісовий Микола Іванович

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології,
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0009-0008-1304-4922
lisovym@gmail.com

Балтремус Володимир Євгенійович

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та психології,
Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова,
м. Вінниця, Україна
ORCID ID: 0000-0003-4370-1328
baltremys@ukr.net

СУТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧА ЗВО

Анотація. У статті розкрито сутність педагогічної культури викладача ЗВО, наголошено, що якісна педагогічна діяльність залежить від особистісних, психологічних, фахових характеристик самого педагога. У зв'язку з цим визначено вимоги до педагогів, які працюють у закладі вищої освіти. Увагу зосереджено на необхідності проходження аспірантами педагогічної практики, що є надзвичайно важливим елементом у системі підготовки науково-педагогічних кадрів. У результаті аналізу наукових джерел подано визначення професійної та педагогічної культури. Педагогічна культура – це гармонія високорозвиненого педагогічного мислення, знань, почуттів і професійної творчої діяльності, що сприяє ефективній організації педагогічного процесу. Схарактеризовано основні компоненти педагогічної культури викладача ЗВО: культура педагогічного мислення, духовно-моральна культура, культура спілкування. Під педагогічним мисленням розуміється особливий стиль професійного мислення педагога, що реалізується в інтелектуальній і практичній діяльності та приводить до ефективної роботи освітнього процесу. Духовно-моральна культура педагога – це інтегральна система особистісних і професійних якостей особистості, таких як духовність, моральна свідомість, професійна етика, що сприяють активній професійній діяльності викладача з метою формування моральних якостей у студентів. Щодо третього компонента, то немає сумніву, що основним завданням педагогічного спілкування є встановлення, налагодження та підтримання взаємовідносин із колегами та студентами. І характер взаємин педагога з тими, з ким він змушений контактувати під час виконання своєї професійної діяльності, безпосередньо впливає на її успішність та ефективність. Зроблено висновок про те, що всі розглянуті сторони педагогічної діяльності рівнозначно важливі й недооцінка будь-якої з них може призвести до край небажаних результатів.

Ключові слова: викладач ЗВО; компоненти; педагогічна культура; педагогічна практика; професійні компетентності.

1. ВСТУП

У зв'язку з переходом до нової моделі вищої освіти, орієнтованої на індивідуалізацію навчального процесу, активізацією інноваційних підходів, підвищенням технологічного

оснащення ЗВО, посиленням міждисциплінарної інтеграції висуваються нові вимоги до професії педагогічних і науково-педагогічних працівників, їхнього ефективного професійного розвитку відповідно до рівня світових аналогів. Основою конкурентоспроможності кожного навчального закладу є підвищення якості освіти. Для того щоб забезпечувати якість освіти, кожен педагог вищої школи повинен володіти відповідними професійними компетентностями, постійно підвищувати свій науковий, навчально-методичний, професійний рівень. Підвищення кваліфікації не тільки допомагає викладачеві по-новому підійти до деяких педагогічних проблем, а також сприяє його самореалізації, дозволяє підвищити рівень педагогічної культури, компетентності з дисциплін, які він викладає, а також і підвищити безпосередньо саму конкурентоспроможність. Саме тому надважливим є питання про забезпечення високої якості освітнього процесу за допомогою безперервного підвищення рівня науково-теоретичної, методичної підготовки, професійної майстерності викладачів закладів вищої освіти.

Постановка проблеми. Вищій школі завжди були потрібні висококваліфіковані наукові та науково-педагогічні працівники, і тема якісної підготовки викладачів ЗВО в Україні залишається актуальною. Багато викладачів, особливо початківці, часто мають певні труднощі у формуванні професійних компетентностей як педагогів, оскільки необхідно поєднувати у своїй діяльності знання навчальної дисципліни, бути професіоналом, наставником, людиною високого рівня культури та виховання. Як стверджував видатний український педагог В. О. Сухомлинський, «учитель – це не тільки той, хто передає учням знання та вміння. Це передусім той, у кого дитина, як у батька і матері, вчиться жити». [1, с. 176]. Педагогові «необхідно виявити, розкрити та розвинути все цінне в людині». а також «розпізнати, виявити, розкрити, плекати, виплекати в кожному учневі його неповторно-індивідуальний талант, підняти особистість на високий рівень розквіту людської гідності» [1, с. 177].

Уявляючи викладача ЗВО таким, яким він має в ідеалі бути, (вчений, учитель, наставник, вихователь, чудовий лектор, оратор, грамотний фахівець), ми намагатимемося дати відповідь на такі питання: хто і як стає викладачем і в чому специфіка педагогічної діяльності в ЗВО, що таке педагогічна культура та які її основні компоненти?

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема педагогічної культури викладача закладу вищої освіти була предметом досліджень багатьох науковців, зокрема вона висвітлена в працях І. Бега, С. Вітвицької, В. Гриньової, О. Гури, І. Ісаєва, А. Коржуєва, Е. Клементьєва, Н. Крилова, Н. Кузьміної, С. Сисоєвої, О. Уваркіної, С. Чорної. Однак, незважаючи на широке вивчення, аналіз різних аспектів професійної діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників, реальне втілення професійної культури викладача ЗВО в педагогічній практиці має ще дуже багато невирішених проблем. Сприйняття, розуміння і прояв професійної (педагогічної) культури має суттєві рамки варіювання. Питання про культуру педагога залишається досить актуальним і донині. Цілком справедливо зауважують дослідники, що професійна культура конкретного викладача – це «прояв загальної культури в умовах педагогічного процесу, що визначається як високий рівень духовного розвитку педагога та його професійної майстерності» [2, с. 6].

Рівень педагогічної культури, методичний потенціал сучасного викладача закладу вищої освіти часто поступаються рівню його конкретно предметних і частково загальнокультурних знань та умінь. Багато викладачів не мають спеціальної підготовки до педагогічної діяльності й не усвідомлюють її недостатності, а без належної методичної компетентності не можна добре підготувати заняття, забезпечити й провести його. До методичної компетентності зараховують підготовку до лекційних, лабораторних, практичних, семінарських занять, навчальної практики; розроблення й підготовку до видання конспектів лекцій, збірників вправ і завдань, лабораторних практикумів, методичних матеріалів із курсових і дипломних робіт; роботу щодо підвищення педагогічної кваліфікації (читання методичної, навчальної, науково-методичної літератури); складання методичних

розробок для студентів і викладачів, завдань, екзаменаційних білетів, тематики курсових робіт; розроблення графіків самостійної роботи студентів тощо. У процесі методичної роботи підвищується рівень майстерності самого викладача: він засвоює зміст нових навчальних програм, технологій і реалізовує їх; постійно ознайомлюється з досягненнями психолого-педагогічної науки і методик викладання навчальних дисциплін; вивчає і впроваджує передовий педагогічний досвід; удосконалює власні навички самоосвіти й саме так підвищує рівень педагогічної культури.

Мета дослідження: вивчення та аналіз матеріалів із проблеми підвищення професійної компетентності викладачів ЗВО, у тому числі аналіз компонентів педагогічної культури як важливих аспектів професійної компетентності фахівців освітньої галузі.

2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

У ході дослідження був проведений методологічний аналіз професійної підготовки педагогів вищої школи, проводилося вивчення різноманітних джерел інформації з подальшим аналізом отриманих відомостей, зроблено спробу змоделювати стрижневі компоненти педагогічної культури, необхідної для професійної діяльності в ЗВО.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Викладачами закладів вищої освіти, як правило, стають молоді люди, які здобули вищу освіту та вступили до аспірантури (хоч це не обов'язково). Від педагогів середньої школи їх насамперед відрізняє те, що більшість із них спочатку не планували ставати викладачами й рішення піти в аспірантуру було прийнято вже після закінчення ЗВО. Аспірант (майбутній викладач ЗВО) не тільки виконує наукову роботу, в його обов'язки зазвичай входить і виконання необхідних функцій на посаді асистента, до чого далеко не всі виявляються, як показує досвід, готові. Саме посада асистента стає першим етапом становлення молодого вченого та викладача. Викладач-початківець, як правило, закріплюється за одним із провідних професорів або доцентів кафедри, який стає його науковим керівником. За певний період асистент повинен підготувати й захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата наук та паралельно – вести самостійну педагогічну діяльність. Це можуть бути лабораторні чи практичні заняття, семінари, а в окремих випадках – лекції. У процесі підготовки до вищезазначених занять відбувається освоєння сучасних методик і технологій навчання. Так закладається наукова та навчально-методична підготовка до професійної педагогічної діяльності.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 283 від 03.03.2019, № 502 від 19.05.2023) «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» протягом строку навчання в аспірантурі (ад'юнктурі) аспірант (ад'юнкт) повинен виконати освітню і наукову складові освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності...[3].

У закладах вищої освіти України усвідомлюють необхідність проходження педагогічної практики та вважають її надзвичайно важливим елементом у системі підготовки науково-педагогічних кадрів.

Підготовка висококваліфікованих докторів філософії передбачає закріплення набутих теоретичних знань і вдосконалення педагогічних компетентностей у процесі проходження педагогічної практики безпосередньо в навчальному процесі. Педагогічна практика – це комплексний процес, у якому здобувачі третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти виконують відповідні завдання в межах освітньої програми; це багатогранний, органічний процес професійної, психолого-педагогічної та методичної підготовки майбутніх викладачів

вищої школи, який дозволяє синтезувати теоретичні знання та практичний педагогічний досвід, теоретичну фахову підготовку аспіранта та майбутню викладацьку діяльність, а також створює можливості для формування готовності майбутніх науково-педагогічних працівників до проведення навчально-виховної роботи зі студентами, потреб здобувати й застосовувати нові теоретичні та методичні знання з одночасним засвоєнням педагогічного досвіду [4, с. 4].

Світовий досвід показує, що ефективність освітнього процесу залежить багато в чому саме від якості педагогічної діяльності. Але якісна педагогічна діяльність залежить від особистісних, психологічних, фахових характеристик самого педагога. У зв'язку з цим були визначені вимоги до педагогів, які працюють у закладі вищої освіти. Такий фахівець, крім професійних і фундаментальних знань із навчальної дисципліни, що викладається, має бути здатний до особистісної рефлексії, інтроспекції, демонстрування високого рівня професійної культури. Він повинен мати організаторські здібності, відповідну психологічну підготовку, належний рівень соціального інтелекту, мати комунікативну, емоційну і конфліктологічну компетентність, широкий кругозір і високий рівень загального й вербального інтелекту. Професійному педагогічному працівникові необхідно у своїй діяльності прагнути до важливої мети – формування гнучкості мислення у студентів, їхнього прагнення до самоосвіти, а також до вміння застосовувати знання на практиці, за необхідності адаптувати їх до умов життя, що швидко змінюються.

Цілком очевидно, що діяльність педагога в закладі вищої освіти залежить від дуже багатьох найважливіших чинників, серед яких економічна та політична обстановка в країні, статус самого навчального закладу, професійні знання й готовність викладача до самовдосконалення та творчості, володіння ним новими методиками й технологіями навчання, відповідним рівнем професійної культури та багато іншого.

Професійна культура – це певний рівень здібностей, знань, умінь, навичок, необхідних для успішного виконання спеціальної роботи. Професійна культура включає в себе загальні уявлення про соціальну значущість відповідного виду праці, уявлення про професійний ідеал, шляхи та засоби його досягнення, розвинені почуття професійної гордості, професійної честі і відповідальності.

Педагогічна культура – це гармонія високорозвиненого педагогічного мислення, знань, почуттів і професійної творчої діяльності, що сприяє ефективній організації педагогічного процесу. У змісті педагогічної культури виділяють сукупність різних стрижневих компонентів: культуру педагогічного мислення, духовно-моральна культуру, культуру педагогічного спілкування, культуру поведінки і зовнішнього вигляду [5].

Для кращого розуміння сутності педагогічної культури нами виділено такі її основні компоненти: культура педагогічного мислення, духовно-моральна культура, культура спілкування.

Під педагогічним мисленням розуміється особливий стиль професійного мислення педагога, що реалізується в інтелектуальній і практичній діяльності та приводить до ефективної роботи освітнього процесу. Здійснюючи педагогічну діяльність, педагог повинен мати виражену професійну компетентність, яка включає такі компоненти, як когнітивний, операційний і аксіологічний. Когнітивний компонент – це професійне знання дисципліни, що викладається, методики її викладання, психологічні знання. Операційний компонент має на увазі наявність відповідних умінь та навичок для вирішення поточних педагогічних завдань. Під аксіологічним компонентом розуміють ціннісні орієнтації педагога.

Зі сказаного вище очевидно, що педагогічне мислення охоплює знання педагогом самої структури педагогічного процесу, його цілей, принципів, закономірностей, змісту, методів, засобів і форм. Педагог завжди працює зі змінною свідомістю учнів, що формується, і до них не можуть бути застосовані шаблонні підходи. Він має «педагогічно мислити», тобто. творчо підходити до кожного учня, кожного педагогічного явища.

Для педагога важливо вміти аналізувати, порівнювати й оцінювати конкретні педагогічні ситуації, бути активним, гнучким, спостережливим. Наявність перерахованих здібностей дозволяє в майбутньому уникнути багатьох професійних деформацій, які є невід'ємним супутником будь-якої професії [6].

Педагогічне мислення, сформоване досвідом, виробляє науковий стиль мислення, який є важливим показником майстерності педагога. Його високий професійний рівень буде помітний за такими якостями мислення, як системність (цілісність, усебічність, багатоаспектність), ймовірність (здатність знаходити альтернативні шляхи при вирішенні завдань і передбачувати можливий результат), конкретність (здатність вирішувати конкретні, а не абстрактні завдання), детермінізм (здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки), а також його рефлексивність, за якої педагог здатний подивитися на свою діяльність збоку і постаратися її оцінити.

Відомо, що викладач закладу вищої освіти найчастіше виступає в ролі керівника практики, курсової роботи, дипломного проєкту тощо, тому для нього важливою є наявність, як зазначалося вище, організаторських здібностей. Він має вміти зацікавити студентів своїм предметом, мотивувати їх до вивчення додаткового матеріалу, саморозвитку, залучати їх до різних видів діяльності. Ґрунтуючись на сказаному вище, можна стверджувати, що завдяки наявності необхідного рівня педагогічного мислення у викладача відбувається усвідомлення ним специфіки педагогічної діяльності, створюється простір для реалізації творчих планів і вдосконалення себе в професії.

Другим значним компонентом педагогічної культури є духовно-моральна культура викладача. Безперечно, освіта та виховання – тісно пов'язані між собою аспекти та націлені на формування всебічно розвиненої особистості. Педагог – це людина, яка не лише навчає, але й виховує та створює культуру наступного покоління. Саме тому вплив викладача на молоде покоління дуже важливий, адже необхідно розвивати у студентів моральність, духовні цінності, любов до Батьківщини, культури, мови тощо. І лише особистість самого педагога, наставника, його духовний світ, моральний образ, духовні якості, переконання можуть привести до позитивного кінцевого результату виховного процесу.

Духовно-моральна культура педагога – це інтегральна система особистісних і професійних якостей особистості, таких як духовність, моральна свідомість, професійна етика, що сприяють активній професійній діяльності викладача з метою формування моральних якостей у студентів. Духовність – це вищий рівень морального розвитку особистості, гармонійне поєднання її ідеалів із загальнолюдськими цінностями та високоморальними вчинками, пошук моральних ідеалів, прагнення особистості до вищих цінностей. Духовність педагога проявляється у вимогливості до себе та прагненні самовдосконалення. Викладач постійно працює над собою, рефлексує власне професійне буття, критично ставиться до себе, намагаючись максимально наблизитись до педагогічного ідеалу. Про внутрішнє багатство духовної культури педагога свідчить його когнітивна активність, комунікабельність, різнобічність інтересів.

Педагог, безумовно, повинен бути високоморальною особистістю, мати моральну свідомість, тобто мати уявлення про моральні цінності, принципи і правила. Основою формування моральних поглядів педагога є усвідомлення загальноприйнятих принципів, правил і норм моралі та їх відображення в педагогічній діяльності. Це означає, що педагог має вміти розпізнавати добро і зло, бути гуманним, справедливим, вимогливим, принциповим, товариським, тактовним, ввічливим у спілкуванні зі студентами та колегами.

Педагогові важливо мати тверді моральні переконання, які відповідають його життєвим прагненням, цілям і керують його поведінкою. В основі моральних переконань лежить ідеал, певна модель особистості – моральний ідеал педагога, який буде для нього важливою передумовою активної педагогічної діяльності з формування моральної особистості студентів. Як ідеальну модель ми можемо подати інтелігентну й самодостатню особистість, у якої виділяються такі риси: доброта, чуйність, чесність, уважність, відповідальність, толерантність, висока духовність, справедливість, критичність розуму, активна громадянська

позиція та ін. До структури моральної свідомості входять і моральні почуття, які є регуляторами ставлення педагога до своєї професії, до людей. Провідними моральними почуттями педагога є любов до своїх учнів, відповідальність за їхнє життя, здоров'я та розвиток, доброзичливість і терпимість, співробітництво та взаєморозуміння, довіра й повага. Все це вимагає від викладача максимальної самовіддачі, реалізації своїх найкращих педагогічних якостей, здібностей.

Культура педагогічного спілкування – це той аспект педагогічної діяльності, який називається комунікативним компонентом, який, як і згадані вище аспекти, багато в чому визначає її ефективність загалом. Основним завданням педагогічного спілкування є встановлення, налагодження та підтримка взаємовідносин із колегами та студентами. І характер взаємин педагога з тими, з ким він змушений контактувати під час виконання своєї професійної діяльності, безпосередньо впливає на її успішність та ефективність.

Загальновідомо, що викладач вищої школи сьогодні не просто носій складної інформації, знавець методичних тонкощів та вихователь нового покоління. Він той, хто пояснить, аргументує, захопить, переконає в необхідності здобуття нових знань. Ці здібності забезпечують викладачеві його талант красномовства, володіння виразними засобами мови й таємницями мови, що становить невід'ємну властивість професійного становлення й розвитку педагога. А це також висуває особливі вимоги до формування фахівців, які працюють в освітній галузі. Викладачеві ЗВО необхідно орієнтуватися в усіх сферах життя, знати закономірності економіки, культури й побуту, управління та дозвілля, говорити про це просто й зацікавлено, не даючи приводу засумніватися у високому рівні його знань, що виражається в лексичному багатстві й різноманітті його мови.

"Поетами народжуються, ораторами стають", – стверджував Цицерон. І хоча не можна виключити природний дар як умову вищого мистецтва красномовства, ораторське уміння, прийоми грамотної, логічно переконливої мови та культуру слова може опанувати будь-який випускник сучасного ЗВО. Йому можна прищепити навички публічного виступу, правильно поставити голос, забезпечити впевненість у собі. При цьому має бути суспільна потреба в ораторському мистецтві, і воно має належним чином оплачуватись. Є для цього кваліфіковані викладацькі кадри, є необхідні методики, нарешті, у самих студентів часто виникає бажання досягти успіху в риториці. Ми спроможні організувати систему занять з формування мовленнєвої культури викладача ЗВО. Немає сумніву, що педагог, який добре володіє мовою, здатний досягти найбільших професійних успіхів. Не випадково відомий психолог Ч. Делью стверджував, що ніяка інша здатність людини не дасть їй можливості з такою швидкістю зробити кар'єру і домогтися визнання, як здатність добре говорити [7].

На основі специфіки педагогічної діяльності, сформулюємо деякі вимоги до професійної мови викладача сучасного ЗВО.

По-перше, його мова має бути впевненою, тобто ясною, з чіткими формулюваннями та конкретними висновками. Не можна використовувати неясні думки, розпливчасті міркування, двозначні зауваження і необґрунтовано переходити від однієї думки до іншої.

По-друге, професійна мова викладача має бути несуперечливою та послідовною. У ній не повинно бути ні протилежних, ні суперечливих висловлювань. Вся логіка мови повинна бути спрямована на переконання слухачів у істинності положень, що висуваються.

По-третє, його мова має бути обґрунтованою, аргументованою. Логічні докази мають спиратися на дійсні факти, науково підтвержені істини, надійні джерела інформації. Тільки за дотримання цих вимог викладач ЗВО зможе правильно, логічно грамотно будувати своє висловлювання та нести необхідні знання студентам, привести їх до потрібних логічних висновків та силою думки переконати прийняти сформульовані тези. Сучасний викладач повинен мати уявлення про основи соціологічної науки, щоб ясно уявляти характер соціальних ускладнень, пов'язаних із суспільними трансформаціями, їх наслідки в конкретних обставинах виховання.

Беручи до уваги те, що весь процес навчання є процес передачі, перероблення та зберігання смислової та емоційної інформації, можемо констатувати, що ефективність управління залежить від способу органу управління переробляти та передавати розпорядчу інформацію.

У спілкуванні, поряд із вербальними, широко представлені і невербальні засоби: образотворчі, кінетичні та символічні, які відіграють не менш важливу роль. І чим краще люди навчаються використовувати у спілкуванні ці невербальні засоби та розуміти їх, тим пліднішим буде сам процес спілкування, тому що за мімікою, жестами можна зрозуміти ставлення людини до якогось явища, можна судити про бажання людини та її стан у момент спілкування. Постава, скажімо, надає фігурі вигляду, а хода може багато сказати про стан людини. Таким чином, виразні рухи та виразні дії створюють образ дійової особи, розкриваючи її внутрішній зміст у зовнішній дії. Тому як би не виникали виразні рухи, вони виконують певну функцію – функцію спілкування. Вони є засобом повідомлення та впливу. Людям, чиї професії належать до категорії «людина-людина», необхідно володіти засобами невербальної комунікації.

Педагог, який недооцінює комунікативний аспект у своїй діяльності, ризикує втратити контакт із навчальною групою, оскільки ігнорування міжособистісних відносин в навчальному процесі перетворює викладача на знеособлене, а часом і негативно оцінюване студентами «джерело інформації». Такий викладач зазвичай може бути референтним для навчальної групи.

Кожне слово, промовлене в стінах школи, повинно бути продуманим, мудрим, цілеспрямованим, повнозначним і – це особливо важливо – зверненим до совісті живої конкретної людини, з якою ми маємо справу [1, с. 122].

Педагогічне спілкування, безперечно, дуже складний і багатоплановий процес, в рамках якого відбувається як організація, так і встановлення, розвиток контактів та взаємодії між викладачем і студентами, учителем та учнями тощо. Цей процес породжується цілями та змістом їхньої спільної діяльності. Тільки якщо налагодити спільну навчальну діяльність, відбувається персоналізація педагога, він транслюватиме свої особисті якості, які можуть вплинути на учнів. Але що потрібно для того, щоб налагодити спільну діяльність, які знання необхідно мати, щоб не допустити помилок? Безумовно, це знання з психології спілкування, тому під час підготовки майбутніх викладачів вищої школи психологічному компоненту, як було згадано вище, слід приділяти значну увагу.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Цілком очевидно, що всі розглянуті нами сторони педагогічної діяльності рівнозначно важливі й недооцінка будь-якої з них може призвести до вкрай небажаних результатів. Тому одним із найважливіших і неймовірно складним завданням, що стоїть перед викладачем-початківцем ЗВО, є пошук оптимального поєднання всіх видів педагогічної діяльності. Педагогу важливо навчитися брати до уваги рівень розвитку навчальної групи як колективу, вікові особливості студентів групи (робота у групі першокурсників має суттєві відмінності порівняно з роботою зі студентами старших курсів) та своєчасно визначати оптимальну для конкретних умов своєї роботи (чи то практичне заняття, лекція, керівництво практикою) збалансованість її сторін.

Актуальними науково-педагогічними проблемами для нас у подальшому будуть питання культури професійного мовлення, ораторської майстерності викладача, організації роботи, завдань та змісту курсів підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Завгородня Т. К. Педагогіка В. О. Сухомлинського. Монографія. Івано-Франківськ : «НАІР», 2019. 209 с.
- [2] Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; За ред. І. А. Зязюна. 2-ге вид., допов. і переробл. К.: Вища шк., 2004. 422 с.
- [3] Постанова Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 р. «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2016-%D0%BF#Text>
- [4] Педагогічна практика аспірантів : Рекомендації до проходження. КПІ ім. Ігоря Сікорського. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/399ac25d-f62c-4aee-bc53-3a74f8c91456/content>
- [5] Педагогічна культура і педагогічна майстерність. URL: <http://um.co.ua/11/11-9/11-92996.html>
- [6] Потоцька І. С. Психологічні детермінанти розвитку педагогічної обдарованості майбутнього вчителя / І. С. Потоцька // Вісник НТУУ«КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць. – 2012. – № 1(34). – С. 114–118.
- [7] Збірник цитат і висловів. №337. URL: <https://rozdil.lviv.ua/aphorisms/aph.php?id=337>
- [8] Євсюков О.Ф. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. Харків, 2021. 264 с.
- [9] Зайченко І., Теслюк В., Каленский А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи. Київ : Ліра-К, 2018. 484 с.
- [10] Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи. Київ : Центр навчальної літератури. 2019. 472.
- [11] Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / О.І. Федоренко та ін. За заг. ред. О. І. Федоренко. Харків : ФОП Бровін О.В., 2020. 240 с.

THE ESSENCE OF THE TEACHER'S PEDAGOGICAL CULTURE

Lisovy Mykola Ivanovych

Ph.D., Associate Professor
of the Department of Pedagogy and Psychology,
Vinnytsia Pirogov Memorial Medical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0009-0008-1304-4922
lisovym@gmail.com

Baltremus Volodymyr Yevheniiovych

Ph.D., Associate Professor
of the Department of Pedagogy and Psychology,
Vinnytsia Pirogov Memorial Medical University,
Vinnytsia, Ukraine
ORCID ID: 0000-0003-4370-1328
baltremys@ukr.net

Abstract: The article reveals the concept of the pedagogical culture of higher education institution teachers. It is emphasized that effective pedagogical activity depends on the personal, psychological, and professional characteristics of the teacher. In this regard, the requirements for higher education institution teachers have been determined. The article describes pedagogical practice as a highly important element in the system of scientific and pedagogical personnel training. As a result of the analysis of scientific sources, a definition of professional and pedagogical culture was given. Pedagogical culture is a harmony of highly developed pedagogical thinking, knowledge, feelings and professional creative activity, which contributes to the effective organization of the pedagogical process. The main components of the pedagogical culture of higher education institutions teachers are characterized: culture of pedagogical thinking, spiritual and moral culture, culture of communication. Pedagogical thinking means a special style of professional thinking of a teacher, which is realized in intellectual and practical activity and leads to effective work of the educational process. The spiritual and moral culture of a teacher is an integral system of personal and professional qualities of an individual, such as spirituality, moral awareness, professional ethics, which contribute to the active professional activity of a teacher with the aim of forming moral qualities in students. As for the third component, there is no doubt that the main task of pedagogical communication is establishing, establishing and maintaining relationships with colleagues and students. And the nature of the teacher's relationship with those with whom he is forced to come into contact during the performance of his professional activity directly affects its success and effectiveness. It was concluded that all the considered aspects of pedagogical activity are equally important and the underestimation of any of them can lead to undesirable results.

Keywords: higher education institution teacher; components; pedagogical culture; pedagogical practice; professional competences.